

Uchwała¹
z dnia 16 czerwca 1993 r.
Sygn. akt (W. 4/93)

dot. ustalenia powszechnie obowiązującej wykładni przepisów ustawy z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 72, poz. 319) oraz ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 45, poz. 205).

Trybunał Konstytucyjny w pełnym składzie:

Przewodniczący: Prezes TK Mieczysław Tyczka

Sędziowie TK: Czesław Bakalarski
Tomasz Dybowski - sprawozdawca
Kazimierz Działocha
Henryk Groszyk
Wojciech Łączkowski
Remigiusz Orzechowski
Ferdynand Rymarz
Janina Zakrzewska

po rozpoznaniu na posiedzeniu w trybie art. 13 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. z 1991 r. Nr 109, poz. 470) wniosku z dnia 9 czerwca 1993 r. Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o ustalenie powszechnie obowiązującej wykładni przepisów:

1) art. 1 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 72, poz. 319).

Czy zawarte w wymienionych przepisach odesłanie do odpowiedniego stosowania przepisów ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej należy rozumieć jako odpowiednie stosowanie przepisów ustawy z dnia 28 czerwca 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 59, poz. 252), czy też przepisów każdej obowiązującej ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej;

2) art. 5 ust. 2, art. 6 ust. 2, art. 9, art. 10 ust. 3, art. 18 ust. 2, art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

Czy zawarte w wymienionych przepisach odesłania do konkretnych artykułów Ordynacji wyborczej do Sejmu zobowiązują do odpowiedniego stosowania tych artykułów w

---

¹ tekst sentencji - Dz.U. z 1993 r. Nr 50, poz. 234

brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 28 czerwca 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 59, poz. 252), czy też należy stosować odpowiednio przepisy regulujące daną materię w każdej obowiązującej Ordynacji wyborczej do Sejmu;

3) art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 72, poz. 319) i art. 81 ust. 5 pkt 4 ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 45, poz. 205).

Czy zasada odpowiedniego stosowania przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu w wyborach do Senatu powoduje również obowiązek dołączenia do zgłoszenia kandydata na senatora pisemnego oświadczenia kandydata stwierdzającego, czy był on funkcjonariuszem lub tajnym współpracownikiem Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego i Służby Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz wojskowych służb specjalnych, w szczególności: Informacji Wojskowej, Wojskowej Służby Wewnętrznej, Zarządu II Sztabu Generalnego Ludowego Wojska Polskiego i Zwiadu Wojsk Ochrony Pogranicza;

4) art. 3 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej i art. 51 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Czy należy przeprowadzać głosowanie w wyborach do Senatu w obwodach głosowania utworzonych dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich, które znajdują się w podróży na okres obejmujący dzień wyborów, skoro w art. 3 Ordynacji wyborczej do Senatu nie przewidziano utworzenia obwodów głosowania na polskich statkach morskich;

5) art. 21 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej i art. 142 ust. 2 ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Czy komitet wyborczy, który zarejestrował kandydatów na senatorów ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych tylko w programach regionalnych Telewizji Polskiej i Polskiego Radia, czy też odpowiednie stosowanie przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu pozwala na przyznanie temu komitetowi prawa do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych także w programach ogólnokrajowych Telewizji Polskiej i Polskiego Radia oraz jakie wówczas należy stosować kryterium przyznania tego uprawnienia;

6) art. 79 ust. 3 i 5 ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Czy ustawowe zwolnienie z obowiązku poparcia zgłoszenia listy okręgowej podpisami wyborców w razie rozwiązania Sejmu obejmuje komitet wyborczy partii, organizacji lub koalicji wyborczej, która bezpośrednio po poprzednich wyborach zgłosiła Prezydium Sejmu istnienie klubu liczącego co najmniej 15 posłów i w dniu rozwiązania Sejmu posiadała klub z nie mniejszą od 15 liczbą posłów, czy zwolnienie to odnosi się do sytuacji, w której klub liczący co najmniej 15 posłów istniał bądź bezpośrednio po poprzednich wyborach, bądź w dniu rozwiązania Sejmu, czy też dla wspomnianego zwolnienia niezbędne jest istnienie klubu liczącego co najmniej 15 posłów jedynie w dniu rozwiązania Sejmu;

7) art. 128 ust. 2 ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Czy przewidziany w tym przepisie 90-dniowy termin, w którym Sąd Najwyższy rozstrzyga o ważności wyborów oraz ważności wyboru posła, przeciwko któremu wniesiono protest, ma charakter terminu zawitego, czy terminu instrukcyjnego.

ustalił:

1) art. 1 ust.1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu RP (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 72, poz. 319) odsyłają do odpowiedniego zastosowania przepisów ustawy Ordynacja wyborcza do Sejmu RP z dnia 28 maja 1993 r., (Dz.U. Nr 45, poz. 205), o ile przepisy ustawy - Ordynacja wyborcza do Senatu RP, zgodne z Ustawą Konstytucyjną z dnia 17 października 1992 r., nie stanowią inaczej;

2) art. 5 ust. 2, art. 6 ust. 2, art. 9, art. 10 ust. 3, art. 18 ust. 2, art. 21 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu RP odsyłają do odpowiedniego stosowania przepisów regulujących daną materię w Ordynacji wyborczej do Sejmu, obowiązującej w czasie wyborów do Senatu;

3) do kandydatów na senatorów stosuje się zgodnie z art. 1 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu RP odpowiednio wymagania zawarte w art. 81 ust. 5 pkt 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 maja 1993 r.;

4) w wyborach do Senatu zgodnie z art. 1 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu stosuje się odpowiednio art. 51 ust. 2 i 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 maja 1993 r.;

5) art. 142 ust. 2 i 3 Ordynacji wyborczej do Sejmu RP z dnia 28 maja 1993 r. nie ma zastosowania w wyborach do Senatu zgodnie z art. 1 ust. 1 w związku z art. 21 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej do Senatu RP;

6) art. 79 ust. 3 i 5 Ordynacji wyborczej do Sejmu RP z dnia 28 maja 1993 r. należy rozumieć w ten sposób, że w razie rozwiązania Sejmu z obowiązku poparcia zgłoszenia listy okręgowej podpisami wyborców są zwolnione partie, organizacje lub koalicje wyborcze, które w dniu rozwiązania Sejmu miały kluby liczące co najmniej 15 posłów; postanowienia tego artykułu mają zastosowanie jedynie w wyborach do Sejmu;

7) termin 90-dniowy, o którym jest mowa w art. 128 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu RP z dnia 28 maja 1993 r. jest terminem zawitym.

UZASADNIENIE

I

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wniósł o ustalenie powszechnie obowiązującej wykładni przepisów:

1) art. 1 ust.1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 72, poz. 319).

Czy zawarte w wymienionych przepisach odesłanie do odpowiedniego stosowania przepisów ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej należy rozumieć jako odpowiednie stosowanie przepisów ustawy z dnia 28 czerwca 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 59, poz. 252), czy też przepisów każdej obowiązującej ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej;

2) art. 5 ust. 2, art. 6 ust. 2, art. 9, art. 10 ust. 3, art. 18 ust. 2, art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

Czy zawarte w wymienionych przepisach odesłania do konkretnych artykułów Ordynacji wyborczej do Sejmu zobowiązują do odpowiedniego stosowania tych artykułów w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 28 czerwca 1991 r. Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 59, poz. 252), czy też należy stosować odpowiednio przepisy regulujące daną materię w każdej obowiązującej Ordynacji wyborczej do Sejmu;

3) art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 72, poz. 319) i art. 81 ust. 5 pkt 4 ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 45, poz. 205).

Czy zasad odpowiedniego stosowania przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu w wyborach do Senatu powoduje również obowiązek dołączenia do zgłoszenia kandydata na senatora pisemnego oświadczenia kandydata stwierdzającego, czy był on funkcjonariuszem lub tajnym współpracownikiem Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego i Służby Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz wojskowych służb specjalnych, w szczególności: Informacji Wojskowej, Wojskowej Służby Wewnętrznej, Zarządu II Sztabu generalnego Ludowego Wojska Polskiego i Zwiadu Wojsk Ochrony pogranicza;

4) art. 3 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej i art. 51 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Czy należy przeprowadzać głosowanie w wyborach do Senatu w obwodach głosowania dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich, które znajdują się w podróży na okres obejmujący dzień wyborów, skoro w art. 3 Ordynacji wyborczej do Senatu nie przewidziano utworzenia obwodów głosowania na polskich statkach morskich;

5) art. 21 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej i art. 142 ust. 2 ustawy z dnia 28 maja 1993 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Czy komitet wyborczy, który zarejestrował kandydatów na senatorów ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych tylko w programach regionalnych Telewizji Polskiej i Polskiego Radia, czy też odpowiednie stosowanie przepisów Ordynacji

wyborczej do Sejmu pozwala na przyznanie temu komitetowi prawa do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych także w programach ogólnokrajowych Telewizji Polskiej i Polskiego Radia oraz jakie wówczas należy stosować kryterium przyznawania tego uprawnienia;

6) art. 79 ust. 3 i 5 ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Czy ustawowe zwolnienie z obowiązku poparcia zgłoszenia listy okręgowej podpisami wyborców w razie rozwiązania Sejmu obejmuje komitet wyborczy partii, organizacji lub koalicji wyborczej, która bezpośrednio po poprzednich wyborach zgłosiła Prezydium Sejmu istnienie klubu liczącego co najmniej 15 posłów i w dniu rozwiązania Sejmu posiadała klub z nie mniejszą od 15 liczbą posłów, czy zwolnienie to odnosi się do sytuacji, w której klub liczący co najmniej 15 posłów istniał bądź bezpośrednio po poprzednich wyborach, bądź w dniu rozwiązania Sejmu, czy też dla wspomnianego zwolnienia niezbędne jest istnienie klubu liczącego co najmniej 15 posłów jedynie w dniu rozwiązania Sejmu;

7) art. 128 ust. 2 ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Czy przewidziany w tym przepisie 90-dniowy termin, w którym Sąd Najwyższy rozstrzyga o ważności wyborów oraz ważności wyboru posła, przeciwko któremu wniesiono protest, ma charakter terminu zawitego, czy terminu instrukcyjnego.

W uzasadnieniu wniosku Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wyraził następujące poglądy.

1. Wobec ogólnego odesłania zawartego w art. 1 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu należy przyjąć, że chodzi o odpowiednie stosowanie przepisów tej Ordynacji wyborczej do Sejmu RP, która obowiązuje w czasie przeprowadzenia wyborów do Senatu (oraz do Sejmu). Gdyby intencją ustawodawcy było stosowanie w każdym przypadku przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu RP z dnia 28 czerwca 1991 r., musiałyby to znaleźć odzwierciedlenie w wyraźnym brzmieniu przepisu. Takie rozwiązanie oznaczałoby bowiem dalsze obowiązywanie, w pewnym zakresie, uchylonego aktu prawnego.

2. Powyższe generalne rozstrzygnięcie ma decydujące znaczenie dla rozwiązania dalszych kwestii. Odesłanie zawarte w powołanych w pkt 2) wniosku przepisach Ordynacji wyborczej do Sejmu RP oznacza w takim razie, że należy stosować odpowiednio przepisy regulujące daną materię w każdej obowiązującej Ordynacji wyborczej do Sejmu RP.

3. Odpowiednie stosowanie przepisów musi oznaczać, że w toku wyborów do Senatu mają zastosowanie te instytucje i uregulowania Ordynacji wyborczej do Sejmu RP, które nie zostały odmiennie uregulowane w Ordynacji wyborczej do Senatu. Jeżeli zatem jakaś instytucja czy wymóg ustawowy nie znalazł się w ogóle w przepisach Ordynacji wyborczej do Senatu, mają zastosowanie przepisy Ordynacji wyborczej do Sejmu.

Kandydat na senatora miałby zatem m.in. obowiązek złożenia pisemnego oświadczenia, o którym mowa w art. 81 ust. 5 pkt 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu.

4. Brak uregulowania w Ordynacji wyborczej do Senatu kwestii powoływania obwodów głosowania dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich, które znajdują się w podróży w okresie obejmującym dzień wyborów, oznacza - zgodnie z art. 1 ust. 1 tej Ordynacji - konieczność zastosowania art. 51 ust. 2 i 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu. Wydaje się zatem, że istnieje obowiązek przeprowadzenia głosowania w wyborach do Senatu w takich obwodach.

5. Artykuł 142 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu daje prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych Telewizji Polskiej i Polskiego Radia jedynie tym komitetom wyborczym, które zarejestrowały ogólnopolską listę kandydatów na posłów. W wyborach do Senatu lista taka nie istnieje. Ustawodawca wyraźnie uzależnił prawo bezpłatnej emisji audycji wyborczych w programie ogólnopolskim od zarejestrowania ogólnopolskiej listy kandydatów. Zdaje się to przemawiać przeciwko stosowaniu tego przepisu do wyborów do Senatu.

6. Powstaje pytanie, czy art. 79 ust. 5 zawiera przepis szczególny w stosunku do art. 79 ust. 3. Twierdząca odpowiedź na to pytanie oznaczałaby, że w razie rozwiązania Sejmu zwolnienie z obowiązku poparcia zgłoszenia listy okręgowej podpisami wyborców dotyczyłoby komitetów wyborczych tylko takiej partii, organizacji lub koalicji wyborczej, która w chwili rozwiązania Sejmu posiadała klub liczący co najmniej 15 posłów. Nieistotna byłaby przy tym okoliczność, czy taki klub liczył co najmniej 15 posłów bezpośrednio po poprzednich wyborach, ale także okoliczność, czy taki klub bezpośrednio po poprzednich wyborach w ogóle powstał. Udzielenie przeczącej odpowiedzi na postawione wyżej pytanie oznaczałoby natomiast, że art. 79 ust. 5 w razie rozwiązania Sejmu nie wyłącza stosowania art. 79 ust. 3. W takim wypadku możliwe byłyby jednak dwa sposoby interpretacji wymienionych przepisów. Zgodnie z pierwszą interpretacją przepis art. 75 ust. 5 został zastrzeżony na korzyść komitetu wyborczego tej partii, organizacji lub koalicji wyborczej, która w dniu rozwiązania Sejmu spełniała warunek posiadania klubu liczącego co najmniej 15 posłów. Z obowiązku poparcia zgłoszenia listy okręgowej podpisami wyborców byłby zatem zwolniony również komitet wyborczy takiej partii, organizacji lub koalicji wyborczej, która spełniała wspomniany warunek tylko bezpośrednio po poprzednich wyborach. Według drugiej interpretacji rozważany warunek musiałby być spełniony zarówno bezpośrednio po poprzednich wyborach, jak i w dniu rozwiązania Sejmu. Taka interpretacja byłaby jednak nadmiernie rygorystyczna i - mimo niejasności rozważanych przepisów - nie znalazłaby w ich treści dostatecznego uzasadnienia. Wydaje się więc, że ustawowe zwolnienie z obowiązku poparcia zgłoszenia listy okręgowej podpisami wyborców obejmuje bądź tylko komitet wyborczy partii, organizacji lub koalicji wyborczej, która w dniu rozwiązania Sejmu posiadała klub liczący co najmniej 15 posłów, bądź także komitet wyborczy partii, organizacji lub koalicji wyborczej, która jedynie bezpośrednio po poprzednich wyborach spełniała wspomniany warunek.

7. Brzmienie art. 128 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu nie zawiera wyraźnego sformułowania pozwalającego na jednoznaczną odpowiedź na przedstawione pytanie. Rozstrzygnięcie tej kwestii ma decydujące znaczenie dla definitywnego zakończenia postępowania przed Sądem Najwyższym.

W praktyce może powstać sytuacja, w której - np. w wyniku zaniedbania poczty - protest wpłynie do Sądu Najwyższego w czasie uniemożliwiającym jego rozpoznanie w terminie 90-dniowym lub nawet po tym terminie. Przyjęcie, że termin z art. 128 ust. 2 Ordynacji do Sejmu ma charakter terminu zawitego, pozwałoby na pozostawienie takiej

sprawy bez rozpoznania. Przyjęcie, że chodzi o termin jedynie instrukcyjny oznaczałoby powstanie konieczności rozpatrzenia protestu. W rezultacie Sąd Najwyższy nie mógłby w terminie 90-dniowym rozstrzygnąć o ważności wyborów oraz ważności wyboru posła, przeciwko któremu wniesiono protest.

II

W związku z wnioskiem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego Prokurator Generalny przedstawił następujące stanowisko:.

1. art. 1 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. Ordynacja wyborcza do Senatu RP (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 72, poz. 319) odsyłają do odpowiedniego zastosowania przepisów - Ordynacja wyborcza do Sejmu, obowiązującej w czasie wyborów do Senatu;

2. art. 5 ust. 2, art. 6 ust. 2, art. 9, art. 10 ust. 3 art. 18 ust. 2, art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu RP odsyłają do odpowiedniego stosowania przepisów regulujących daną materię w Ordynacji wyborczej do Sejmu, obowiązującej w czasie wyborów do Senatu;

3. art. 1 ust. 1 cytowanej wyżej Ordynacji wyborczej do Senatu przesądza, iż do kandydatów na senatorów stosuje się odpowiednio wymogi zawarte w art. 81. ust. 5 pkt 4 cytowanej wyżej Ordynacji wyborczej do Sejmu z 1993 r. przewidujące obowiązek dołączenia do zgłoszenia kandydata na senatora pisemnego oświadczenia kandydata stwierdzającego, czy był on funkcjonariuszem lub tajnym współpracownikiem określonych w tym przepisie służb specjalnych;

4. art. 1 ust. 1 cytowanej wyżej Ordynacji wyborczej do Senatu przesądza, iż do wyborów do Senatu stosuje się odpowiednio art. 51 ust. 2 i 4 cyt. Ordynacji do Sejmu z 1993 r. przewidujący głosowanie w obwodach głosowania utworzonych dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich, które znajdują się w podróży na okres obejmujący dzień wyborów;

5. sformułowanie art. 142 ust. 2 cyt. Ordynacji wyborczej do Sejmu może być rozumiane - w związku z art. 1 ust. 1 i w zestawieniu z art. 21 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Senatu - w ten sposób, iż: po pierwsze, tenże art. 142 ust. 2 nie ma zastosowania w odniesieniu do wyborów do Senatu, po drugie, iż cyt. art. 142 ust. 2 umożliwia nieodpłatne rozpowszechnianie audycji wyborczych w kampanii wyborczej do Senatu w programach ogólnokrajowych tym komitetom wyborczym, które zarejestrowały ogólnopolskie listy kandydatów na posłów oraz kandydatów na senatorów;

6. art. 79 ust. 3 i 5 cyt. Ordynacji wyborczej do Sejmu należy rozumieć w ten sposób, iż w razie rozwiązania Sejmu przed upływem kadencji z obowiązku poparcia zgłoszenia listy okręgowej podpisami wyborców, są ustawowo zwolnione komitety wyborcze tych partii, organizacji lub koalicji wyborczych, które w dniu rozwiązania Sejmu miały kluby liczące co najmniej 15 posłów;

7. termin 90-dniowy przewidziany w art. 128 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu ma charakter instrukcyjny,.

III

Trybunał Konstytucyjny dokonując wykładni przepisów ustawy z dnia 10 maja 1991 r. - Ordynacja wyborcza do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 72, poz. 319) oraz ustawy z dnia 28 maja 1993 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 45, poz. 205) objętych wnioskiem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 czerwca 1993 r., zważył co następuje.

Ordynacja wyborcza do Senatu uchwalona została 10 maja 1991 r. i wkrótce po niej 28 czerwca 1991 r. uchwalona została Ordynacja wyborcza do Sejmu. Obie ustawy opracowywane w tym samym czasie były dostosowane do siebie i do obowiązującej w dniach ich wydania Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 1952 r. w jej brzmieniu, jakie obowiązywało w czasie wydawania obu ustaw.

Dnia 17 października 1992 r. uchwalona została Ustawa Konstytucyjna o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz.U. z 23 listopada 1992 r. Nr 84, poz. 426). Uchyliła ona Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 lipca 1952 r. za wyjątkiem jej przepisów wskazanych w art. 77 Ustawy Konstytucyjnej.

Dnia 28 maja 1993 r. uchwalona została nowa ustawa - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, której przepis zawarty w art. 167 uchylił obowiązowania poprzedniej Ordynacji wyborczej do Sejmu RP z dnia 28 czerwca 1991 r.

Biorąc pod uwagę datę 28 maja 1993 r., w której uchwalona została aktualnie obowiązująca Ordynacja wyborcza do Sejmu, należy domniemywać, że jest ona dostosowana do obowiązującej obecnie Ustawy Konstytucyjnej z dnia 17 października 1992 r. Natomiast przygotowywana zmiana Ordynacji wyborczej do Senatu RP nie doszła do skutku przed dniem rozwiązania parlamentu. W związku z tym powstał stan prawny w zakresie prawa wyborczego, który może w szeregu kwestiach budzić wątpliwości i wymaga dokonania wykładni. Trudności powstają przede wszystkim co do ustalenia treści Ordynacji wyborczej do Senatu, która w dniu jej wydania była zharmonizowana z Ordynacją wyborczą do Sejmu z dnia 28 czerwca 1991 r. i obowiązującą wówczas Konstytucją.

IV

Podstawowe znaczenie dla wyjaśnienia istniejących wątpliwości ma pierwsze pytanie zawarte we wniosku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego dotyczące art. 1 ust. 1 i art. 12 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu. Chodzi w nim o udzielenie odpowiedzi, czy zawarte w wymienionych przepisach ogólne odesłanie do "odpowiedniego stosowania przepisów ustawy - Ordynacja wyborcza do Sejmu" oznacza odesłanie do Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 czerwca 1991 r. czy jest to odesłanie do każdej ordynacji wyborczej do Sejmu obowiązującej w dniu stosowania przepisów Ordynacji wyborczej do Senatu.

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wyraził w uzasadnieniu wniosku pogląd, że prawidłowe jest drugie rozwiązanie. Trybunał Konstytucyjny stanął na stanowisku, że należy w tym względzie podzielić pogląd Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

Zacząć należy od stwierdzenia, że Ordynacja wyborcza do Senatu zawiera uregulowania dotyczące w zasadzie tylko szczególnych zagadnień związanych z wyborami

do Senatu, w pozostałych zaś kwestiach odsyła do Ordynacji wyborczej do Sejmu. Ta ostatnia jest więc podstawowym aktem prawnym, gdy chodzi o wybory do parlamentu, a Ordynacja wyborcza do Senatu stanowi *lex specialis* w stosunku do tej ostatniej. Odesłanie zawarte w art. 1 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu jest odesłaniem generalnym, wskazuje na to, że wybory do Senatu RP odbywają się przy odpowiednim zastosowaniu wszystkich przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu RP, chyba że nie dają się one pogodzić z przepisami Ordynacji wyborczej do Senatu oraz z odmiennym charakterem wyborów do Senatu, które oparte są na systemie większościowym, podczas gdy wybory do Sejmu odbywają się systemem proporcjonalnym.

Trybunał Konstytucyjny wziął również pod uwagę, że z przepisu art. 4 ust. 2 Ustawy Konstytucyjnej oraz art. 1 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Senatu wynika, iż wybory do obu izb parlamentu odbywają się łącznie w tym samym dniu. Nie może więc być brana pod uwagę możliwość, że wybory do Senatu miałyby się odbyć później niż do Sejmu, po uchwaleniu nowej Ordynacji wyborczej do Senatu, która by była dostosowana do Ustawy Konstytucyjnej oraz obowiązującej aktualnie Ordynacji wyborczej do Sejmu. Konieczne jest więc dokonanie takiej wykładni ustawodawstwa wyborczego, aby wybory do Sejmu i Senatu przeprowadzone zostały jednocześnie.

Trybunał Konstytucyjny stanął przed zadaniem rozstrzygnięcia pytania, czy odesłania zawarte w art. 1 ust. 1 i art. 12 Ordynacji wyborczej do Senatu dotyczą Ordynacji wyborczej do Sejmu, która obowiązywała w czasie ostatnich wyborów i do której były dostosowane przepisy Ordynacji wyborczej do Senatu, czy też należy po uchyleniu Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 czerwca 1991 r. uznać, że po uchwaleniu nowej Ordynacji wyborczej do Sejmu w dniu 28 maja 1993 r. sięgnąć należy do przepisów aktualnie obowiązującej Ordynacji wyborczej do Sejmu, dokonując przy tym takiej ich wykładni, aby mogły być odpowiednio zastosowane w wyborach do Senatu.

Trybunał Konstytucyjny, rozważając powyższe pytania, stwierdził, że odpowiedź na nie nie jest prosta, zwłaszcza że Ordynacja wyborcza do Senatu zawiera poza odesłaniami ogólnymi zawartymi w art. 1 ust. 1 i art. 12 szereg odesłań szczegółowych ze wskazaniem numerów artykułów poprzedniej Ordynacji wyborczej do Sejmu. Zarysowało się wobec tego klasyczne pytanie znane nauce i praktyce prawa intertemporalnego, czy stosować należy w rozpatrywanym wypadku zasadę przedłużonego działania ustawy dawnej czy bezpośredniego działania ustawy nowej. Wobec tak postawionego pytania Trybunał Konstytucyjny odwołał się do ogólnej zasady prawa intertemporalnego, iż w razie wątpliwości, czy należy stosować ustawę dawną czy nową, pierwszeństwo ma ustawa nowa. Ta ogólna zasada prawa intertemporalnego tłumaczy się domniemaniem, że ustawa nowa jest lepszym, a przynajmniej powinna być lepszym odbiciem aktualnych stosunków prawnych, bardziej dostosowanym do aktualnego stanu prawnego. z całą pewnością jest ona wyrazem woli ustawodawcy, która została powzięta później aniżeli wola ustawodawcy, której wyrazem był wcześniej wydany akt normatywny. Jest tak zwłaszcza wówczas, gdy późniejszy akt ustawodawczy był wydany przez parlament w innym, później wybranym składzie. Aby więc można było mówić o przedłużonym działaniu ustawy dawnej, muszą za tym przemawiać wyraźnie określone względy znajdujące wyraz w poddanych wykładni przepisach. Względów takich nie można się dopatrzeć w przepisach Ordynacji wyborczej do Senatu poza jednym, a mianowicie istniejącymi w Ordynacji wyborczej do Senatu odesłaniami szczegółowymi do wymienionych numeratywnie artykułów Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 czerwca 1991 r. O tych szczegółowych odesłaniach będzie mowa w dalszej części uzasadnienia. Należy natomiast

przede wszystkim wziąć pod uwagę odesłanie ogólne zawarte w art. 1 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu.

Wypada stwierdzić, po pierwsze, że poddane wykładni przepisy art. 1 ust. 1 i art. 12 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu mówią nie o konkretnej Ordynacji wyborczej do Sejmu z określeniem daty jej wydania a Dziennika Ustaw, w którym została ogłoszona, lecz ogólnie wymieniają bez bliższego określenia "Ordynację wyborczą do Sejmu". Pozwala to sądzić, że chodzi we wspomnianych przepisach o każdą Ordynację wyborczą do Sejmu, obowiązującą w czasie stosowania Ordynacji wyborczej do Senatu z dnia 10 maja 1991 r. Przemawia za tym dodatkowo to, o czym była mowa wyżej, że ustawodawstwo wyborcze do Sejmu i Senatu stanowi związaną ze sobą całość, a wybory do Sejmu i Senatu odbywają się jednocześnie. Sejm i Senat stanowią przedstawicielstwo narodu, który dokonuje wyborów do całego parlamentu składającego się z obu izb i naturalne jest, że dokonuje tego wyboru według przepisów dostosowanych do czasu, kiedy odbywają się wybory.

Po drugie, przepisy art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 czerwca 1991 r. są sprzeczne z art. 4 ust. 1 i ust. 6 Ustawy Konstytucyjnej, a art. 105 ust. 1, art. 109 ust. 3 i art. 110 ust. 1 - z art. 5 Ustawy Konstytucyjnej, który wprowadził wyłączność Sądu Najwyższego w zakresie rozstrzygania o ważności wyborów do Sejmu i Senatu oraz ważności wyboru posła lub senatora, wobec którego zgłoszono protest. W konsekwencji należy uznać, że sprzeczności te są wystarczającą wskazówką, iż pod rządem Ustawy Konstytucyjnej obecnie obowiązującej nie obowiązująca już Ordynacja wyborcza do Sejmu z dnia 28 czerwca 1991 r. nie może być współcześnie tą ustawą, której dotyczy odesłanie zawarte w art. 1 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu. W konsekwencji również ogólne odesłanie do Ordynacji wyborczej do Sejmu zawarte w art. 12 Ordynacji wyborczej do Senatu nie może być rozumiane jako odesłanie do poprzednio obowiązującej i już uchylonej Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 czerwca 1991 r. W przeciwieństwie do Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 czerwca 1991 r., Ordynacja, stanowiąca jej odpowiednik, obecnie obowiązująca, jest dostosowana do Ustawy Konstytucyjnej z dnia 17 października 1992 r., co tym bardziej przemawia za przyjęciem wyżej wymienionej ogólnej zasady prawa intertemporalnego

Trybunał Konstytucyjny dokonując wykładni art. 1 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu uznał, że interpretacji wymaga nie tylko pierwszy człon tego przepisu, o co wnosi w rozwinięciu swego pytania dotyczącego art. 1 ust. 1 Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, ale również i drugi jego człon obejmujący słowa: "jeżeli niniejsza ustawa nie stanowi inaczej". Jest to zwrot powszechnie używany w przepisach ustaw, które nakazują zastosowanie odpowiednie przepisów innej ustawy, jeżeli same nie regulują wyczerpująco danego zagadnienia. Zwrot ten oznacza, że przepisy ustawy zawierającej normę odsyłającą do innej ustawy, jeżeli są odmienne od przepisów ustawy, do której odsyłają, mają przed nimi pierwszeństwo.

Ponadto należy stwierdzić, że Ordynacja wyborcza do Senatu zawiera przepisy, które są nie tylko sprzeczne z obecnie obowiązującą Ordynacją wyborczą do Sejmu, ale również są one sprzeczne z obowiązującą Ustawą Konstytucyjną.

Takim przepisem jest art. 18 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu, który jest sprzeczny z art. 5 Ustawy Konstytucyjnej. W wypadku takiej sprzeczności nie można mówić o pierwszeństwie przepisu art. 18 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu przed odpowiednimi przepisami obecnie obowiązującej Ordynacji wyborczej do Sejmu, ponieważ decydująca jest

sprzeczność tego przepisu z hierarchicznie wyżej stojącym przepisem konstytucyjnym. W powyższym wypadku pierwszeństwo mają odpowiednie przepisy aktualnie obowiązującej Ordynacji wyborczej do Sejmu jako zgodne z art. 5 Ustawy Konstytucyjnej i one powinny być odpowiednio stosowane w miejsce art. 18 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu.

Drugie pytanie zawarte we wniosku dotyczy wykładni art. 5 ust. 2, art. 6 ust. 2, art. 9, art. 10 ust. 3, art. 18 ust. 2, art. 21 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu. Wszystkie te przepisy zawierają odesłanie do przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu, ale w przeciwieństwie do odesłania zamieszczonego w art. 1 ust. 1 i art. 12 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu nie jest to odesłanie ogólne do całej ustawy "Ordynacja wyborcza do Sejmu", lecz do konkretnych artykułów Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 czerwca 1991 r. W związku z takim charakterem odesłania może powstać pytanie, czy nie odnosi się ono do wymienionych w odesłaniach konkretnych artykułów ustawy z dnia 28 czerwca 1991 r., czy też konsekwentnie kontynuując wykładnię zastosowaną do art. 1 ust. 1 i art. 12 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu należy stanąć na stanowisku, że w wypadku powyższych odesłań należy stosować odpowiednio przepisy regulujące daną materię w Ordynacji wyborczej do Sejmu obowiązującej w dniu stosowania Ordynacji wyborczej do Senatu. Za tym drugim rozumieniem cytowanych wyżej przepisów Ordynacji wyborczej do Senatu wypowiedział się Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego. Trybunał Konstytucyjny podziela ten kierunek wykładni. Wszystkie argumenty, które przytoczone zostały dla uzasadnienia interpretacji art. 1 ust. 1 i art. 12 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu zawierające odesłanie ogólne, muszą być również zastosowane do odesłań szczegółowych. Należy dodać, że chociaż odesłania te określone zostały we wniosku jako "szczegółowe", ponieważ adresowane są do artykułów oznaczonych numerami, to same przepisy, do których nastąpiło odesłanie, nie mają charakteru *lex specialis*. Nie można więc stosować tu zasady *lex posterior generalis non derogat legi priori speciali*. Są to przepisy określające treść i porządek czynności związanych z wyborami i nic nie wskazuje na to, aby w przepisach tych były zawarte jakieś szczególnie istotne elementy, które by stały na przeszkodzie stosowania ogólnej zasady prawa intertemporalnego, że *lex posterior derogat legi priori*.

VI

Pytanie czwarte wniosku wiąże się z art. 81 ust. 5 pkt 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 maja 1993 r. przewidującym obowiązek składania przez kandydata na posła pisemnego oświadczenia stwierdzającego, czy był on funkcjonariuszem lub tajnym współpracownikiem Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego, Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego i Służby Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz wojskowych służb specjalnych, w szczególności Informacji Wojskowej, Wojskowej Służby Wewnętrznej, Zarządu II Sztabu Generalnego Ludowego Wojska Polskiego i Zwiadu Wojsk Ochrony Pogranicza.

Przepisu takiego nie zawiera ani Ordynacja wyborcza do Senatu, ani poprzednia Ordynacja wyborcza do Sejmu.

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, stawiając pytanie, czy w związku z art. 1 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu powyższy nakaz stosuje się również do kandydatów na senatorów, opowiedział się za stosowaniem art. 81 ust. 5 pkt 4 do kandydatów na senatorów.

Trybunał Konstytucyjny wyraża pogląd, że przepis art. 1 ust. 1 zawierający ogólne odesłanie do Ordynacji wyborczej do Sejmu każdorazowo obowiązującej w dniu

jednocześnie odbywających się wyborów do Senatu, zawiera odesłanie do odpowiedniego stosowania wszystkich przepisów aktualnie obowiązującej Ordynacji wyborczej do Sejmu, poza tymi, które regulują materię wyczerpująco uregulowaną w przepisach Ordynacji wyborczej do Senatu, jeżeli tylko te ostatnie nie są sprzeczne z Ustawą Konstytucyjną. Oznacza to, że spośród przepisów aktualnie obowiązującej Ordynacji wyborczej do Sejmu odpowiednie zastosowanie mają w wyborach do Senatu przepisy, które stanowią powtórzenie obowiązujących poprzednio przepisów, jak i przepisy stanowiące modyfikację przepisów zawartych w poprzedniej Ordynacji wyborczej do Sejmu oraz takie przepisy, których poprzednia Ordynacja wyborcza do Sejmu nie zawierała. Nic bowiem nie przemawia za wybiórczym stosowaniem przepisów aktualnie obowiązującej Ordynacji wyborczej do Sejmu przy wyborach do Senatu.

Trybunał Konstytucyjny dokonując wykładni art. 1 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu i art. 81 ust. 5 pkt 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 maja 1993 r. wziął również pod uwagę konstytucyjną, niejednokrotnie powoływaną w jego orzecznictwie zasadę równości obywateli, w myśl której obywatele należący do grupy osób charakteryzujących się tą samą cechą relewantną (w omawianej materii jest to kandydowanie na członka parlamentu) powinni być traktowani jednakowo przez właściwe przepisy.

Wreszcie trzeba uwzględnić również fakt, że senatorzy podobnie jak posłowie są przedstawicielami całego narodu i okoliczności objęte oświadczeniem przewidzianym w art. 81 ust. 5 pkt 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu interesują wyborców zarówno wtedy, gdy dokonują wyboru posła, jak i senatora.

VII

Pytanie dotyczące wykładni art. 3 Ordynacji wyborczej do Senatu w związku z art. 51 ust. 2 i 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 maja 1993 r. sprowadza się do wyjaśnienia wątpliwości, czy na polskich statkach morskich mają być utworzone obwody do głosowania również w wyborach do Senatu, jako że art. 3 Ordynacji wyborczej do Senatu nie przewiduje tworzenia takich obwodów.

Trybunał Konstytucyjny stanął na stanowisku, że te same argumenty, które przemawiają za stosowaniem przepisu art. 81 ust. 5 pkt 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 maja 1993 r. w wyborach do Senatu, przemawiają również za odniesieniem ich do przepisów art. 51 ust. 2 i 4 Ordynacji wyborczej do Sejmu. Żaden wzgląd nie przemawia przeciw za tym, aby tworzenie okręgów wyborczych na polskich statkach morskich miało być regulowane odmiennie przy wyborach do Sejmu i do Senatu.

VIII

Pytanie zawarte w pkt 5 wniosku dotyczy odpowiedniego stosowania przepisów art. 142 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 maja 1993 r. w wyborach do Senatu, a to na podstawie szczegółowego odesłania zawartego w art. 21 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu oraz ogólnego odesłania znajdującego się w art. 1 ust. 1 tejże Ordynacji. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego we wniosku o interpretację art. 21 ust. 1 i 2 ograniczył się do pytania, "czy komitet wyborczy, który zarejestrował kandydatów na senatorów ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych tylko w programach regionalnych Telewizji Polskiej i Polskiego Radia, tak jak stanowi art. 21 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Senatu, czy też odpowiednie stosowanie przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu pozwala

na przyznanie temu komitetowi prawa do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych także w programach ogólnokrajowych Telewizji Polskiej i Polskiego Radia oraz jakie wówczas należy stosować kryterium przyznania tego uprawnienia".

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego na tak sformułowane pytanie proponuje udzielenie odpowiedzi negatywnej. Położył przy tym przede wszystkim nacisk na to, że art. 142 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 maja 1993 r. uzależnia prawa komitetu wyborczego do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych, od zarejestrowania ogólnopolskiej listy kandydatów na posłów. Tymczasem w wyborach do Senatu takie listy nie istnieją.

Trybunał Konstytucyjny podzielił w tym względzie pogląd Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Art. 21 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu zawiera odesłanie do art. 115-135 Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 czerwca 1991 r., których odpowiednikami są art. 133-156 obecnie obowiązującej Ordynacji wyborczej do Sejmu. Zarówno w jednym, jak i w drugim zespole przepisów uregulowana jest kwestia korzystania nieodpłatnego z programów telewizyjnych i radiowych w kampanii wyborczej. W świetle przepisów dotyczących kampanii wyborczej w poprzedniej Ordynacji wyborczej do Sejmu w zestawieniu z art. 21 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej do Senatu wynikało, że komitet wyborczy, który zarejestrował kandydatów na senatorów ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych tylko w programach regionalnych Telewizji Polskiej i Polskiego Radia. W tym wypadku przesądzał przepis art. 21 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Senatu, który był i jest nadal przepisem szczególnym w stosunku do przepisów Ordynacji wyborczej do Sejmu.

Za takim rozwiązaniem przemawia charakter personalny i większościowy wyborów do Senatu, w którym głosuje się na osobę kandydata, a nie na listę. Natomiast art. 142 ust. 2 pkt 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 maja 1993 r. stanowi, że komitet wyborczy ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych tylko wtedy, jeżeli zarejestrował ogólnopolską listę kandydatów na posłów. Jak wiadomo, przepisy Ordynacji wyborczej do Senatu nie przewidują ogólnopolskich list kandydatów na senatorów.

Wreszcie przeciwko stosowaniu analogii z przepisów obowiązującej obecnie Ordynacji wyborczej do Sejmu w wyborach do Senatu, gdy chodzi o nieodpłatne audycje w programie ogólnopolskim, przemawia przewidziany w art. 142 ust. 3 obowiązującej Ordynacji wyborczej do Sejmu ściśle określony godzinowo, a nie ramowo czas rozpowszechniania nieodpłatnych audycji. Biorąc pod uwagę różną liczbę posłów i senatorów, przy tak ustalonym limicie czasowym nie sposób byłoby ustalić odpowiedniego limitu godzin audycji nieodpłatnych w programie ogólnokrajowym w kampanii wyborczej do Senatu. Kryteriów takich brak, na co słusznie zwrócił uwagę Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

IX

Szóste pytanie zawarte we wniosku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego dotyczy odpowiedniego stosowania w wyborach do Senatu art. 79 ust. 3 i 5 Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 maja 1993 r. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego przedstawił trzy możliwości rozumienia tych przepisów: według pierwszej możliwości ustawowe zwolnienia z obowiązku poparcia zgłoszenia listy okręgowej podpisami wyborców w razie rozwiązania Sejmu dotyczy komitetów wyborczych partii, organizacji lub koalicji, które bezpośrednio po

poprzednich wyborach zgłosiły Prezydium Sejmu istnienie klubu liczącego co najmniej 15 posłów i w dniu rozwiązania Sejmu posiadały klub z nie mniejszą od 15 liczbą posłów; według drugiej możliwości zwolnienie odnosi się do sytuacji, w której klub liczący co najmniej 15 posłów istniał bądź bezpośrednio po poprzednich wyborach, bądź w dniu rozwiązania Sejmu i spełniał warunek przewidziany w art. 79 ust. 3; według trzeciej możliwości dla wspomnianego zwolnienia wystarczy istnienie klubu liczącego co najmniej 15 posłów w dniu rozwiązania Sejmu.

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wyraził pogląd, że ustawowe zwolnienie z obowiązku poparcia listy okręgowej wyborców obejmuje komitety wyborcze partii, organizacji lub koalicji wyborczej, które w dniu rozwiązania Sejmu posiadały kluby liczące co najmniej 15 posłów, a także komitet wyborczy partii, organizacji lub koalicji wyborczej, która jedynie bezpośrednio po poprzednich wyborach spełniała wspomniane warunki.

Natomiast Prokurator Generalny zajął stanowisko, zgodnie z którym w razie rozwiązania Sejmu przed upływem kadencji z obowiązku poparcia zgłoszenia listy okręgowej podpisami wyborców są zwolnione tylko komitety wyborcze, które w dniu rozwiązania Sejmu miały kluby liczące co najmniej 15 posłów.

Trybunał Konstytucyjny dokonując wykładni przepisów art. 79 ust. 3 i 5 Ordynacji wyborczej do Sejmu wziął pod uwagę następujące względy.

Po pierwsze, z zestawienia obu przepisów wynika, że art. 79 ust. 3 dotyczy normalnej sytuacji, tj. takiej, kiedy kadencja Sejmu trwała stosownie do art. 4 ust. 1 Ustawy Konstytucyjnej 4 lata i do wyborów dochodzi w terminie przewidzianym w art. 4 ust. 2 Ustawy Konstytucyjnej. W takiej sytuacji określonej przez art. 4 ust. 1 i 2 Ustawy Konstytucyjnej komitet wyborczy partii, organizacji lub koalicji wyborczej korzysta ze zwolnienia od obowiązku zdobycia poparcia podpisami co najmniej 3000 wyborców zgłoszonej przez listę okręgowej kandydatów na posłów, jeżeli partia, organizacja lub koalicja wyborcza bezpośrednio po poprzednich wyborach zgłosiła Prezydium Sejmu istnienie klubu liczącego co najmniej 15 posłów.

W przeciwieństwie do przepisu art. 79 ust. 3 przepis art. 79 ust. 5 dotyczy sytuacji szczególnej, kiedy wybory następują po rozwiązaniu Sejmu przed upływem jego normalnej kadencji. Jest zrozumiałe, że dla sytuacji szczególnej ustawodawca wydał szczególną regulację.

Tak więc przepis zawarty w art. 79 ust. 5 powinien być traktowany jako przepis szczególny w stosunku do przepisu stanowiącego treść ust. 3 tegoż artykułu.

Trybunał Konstytucyjny stanął na stanowisku, że wobec tego przepis art. 79 ust. 5 nie może być odczytywany w ten sposób, iż komitety wyborcze powstałe dla przeprowadzenia wyborów są to te komitety, które istniały w czasie wyborów do rozwiązania Sejmu i spełniały warunek przewidziany w przepisie ust. 3. W takim bowiem razie przepis ten stanowiłby tylko powtórzenie przepisu zawartego w ust. 3, czego nie można sugerować ustawodawcy, gdyż byłoby to niepotrzebne powtórzenie ogólnego przepisu raz już w tym samym artykule wypowiedzianego.

Nie można też przyjąć interpretacji, według której tylko te komitety wyborcze mogłyby korzystać z przywileju określonego w art. 79 ust. 3, które spełniałyby jednocześnie warunek

posiadania klubu parlamentarnego liczącego przynajmniej 16 posłów bezpośrednio po poprzednich wyborach oraz w dniu rozwiązania Sejmu. Oznaczałoby to pozbawienie wielu komitetów wyborczych możliwości skorzystania z przywileju, o którym mówi art. 79 ust. 3. Dotyczyłoby to zwłaszcza komitetów wyborczych, których kluby powstały dopiero w czasie, kiedy działał rozwiązany Sejm. Takie podwójne uwarunkowanie nie wynika z treści art. 79 ust. 5 Ordynacji wyborczej do Sejmu. W rezultacie należy przyjąć, że te komitety wyborcze korzystają z przywileju określonego w ust. 3, które spełniły warunek posiadania klubu poselskiego złożonego z 15 przynajmniej posłów w dniu rozwiązania Sejmu. Dotyczy to oczywiście i komitetów wyborczych, które takie kluby miały zarówno bezpośrednio po poprzednich wyborach, jak i w dniu rozwiązania Sejmu.

Przepisy art. 79 Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 maja 1993 r. nie mogą być odpowiednio stosowane w wyborach do Senatu. Wynika to stąd, że przepisy art. 10 Ordynacji wyborczej do Senatu stanowiły *lex specialis* w stosunku zarówno do przepisów poprzedniej Ordynacji wyborczej do Sejmu, jak również stanowią nadal *lex specialis* w stosunku do przepisów obecnie obowiązującej Ordynacji wyborczej do Sejmu dotyczących zgłaszania kandydatów. Stąd odesłanie ogólne zawarte w art. 1 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Senatu nie stosowało się do przepisów poprzedniej Ordynacji wyborczej do Sejmu dotyczących zgłoszenia kandydatów na posłów, jak również nie stosuje się do art. 79 obecnie obowiązującej Ordynacji wyborczej do Sejmu. Szczególną cechą przepisu art. 10 ust. 3 zd. 2 Ordynacji wyborczej do Senatu jest to, że dotyczy on poszczególnych zgłaszanych kandydatów na senatorów, podczas gdy artykuł 69 ust. 4 poprzedniej Ordynacji wyborczej do Sejmu i art. 79 obecnie obowiązującej Ordynacji wyborczej do Sejmu dotyczą zgłaszania list okręgowych kandydatów na posłów.

X

Ostatnie pytanie, z jakim Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego zwraca się do Trybunału Konstytucyjnego, dotyczy wykładni art. 128 ust. 2 Ordynacji wyborczej do Sejmu z dnia 28 czerwca 1993 r., i celem jego jest rozstrzygnięcie kwestii, czy przewidziany w tym przepisie 90-dniowy termin, w którym Sąd Najwyższy obowiązany jest rozstrzygnąć w formie uchwały o ważności wyborów oraz o ważności wyboru posła, na charakter terminu zawitego czy terminu instrukcyjnego.

Przepis mówi o obowiązku podjęcia uchwały "nie później niż w 90 dniu po dacie wyborów na posiedzeniu z udziałem Prokuratora Generalnego i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej".

Pierwszy Prezes zwraca uwagę na to, że jeżeliby przepis art. 128 ust. 2 był odczytywany jako ustanawiający termin zawity, to spóźniony wpływ protestu do Sądu Najwyższego spowodowany np. zaniedbaniem poczty pozwałaby na pozostawienie takiej sprawy bez rozpatrzenia.

Trybunał Konstytucyjny stanął na stanowisku, że termin określony w art. 128 ust. 2 nie może być traktowany jako termin instrukcyjny. Przekroczenie terminu instrukcyjnego pociąga za sobą znacznie słabsze skutki niż terminu zawitego. Termin instrukcyjny może być bez ujemnych skutków prawnych przekroczony, gdy jest to usprawiedliwione jakimiś poważnymi powodami, a jego przekroczenie nawet bez ważnych powodów nie wpływa na skutki materialnoprawne rozstrzygniętej sprawy. Jeżeli dotyczy on czynności podejmowanych przez określony organ, dotyczy on z reguły wewnętrznej sfery działania tego

organu i rodzić może ujemne skutki prawne w tej sferze, natomiast nie rodzi skutków materialnoprawnych na zewnątrz. W przeciwieństwie do tego termin prekluzyjny rodzi skutki w sferze materialnoprawnej, prowadząc z reguły do wygaśnięcia określonego prawa czy uprawnienia.

Jest nie do przyjęcia, aby termin określony w art. 128 ust. 2 przewidziany dla podjęcia uchwały, która zapada na posiedzeniu w obecności Prokuratora Generalnego i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej, mógł być traktowany jako termin instrukcyjny, a więc będący sprawą wewnętrzną działania Sądu Najwyższego, i nie rodził skutków materialnoprawnych.

Obawa wyrażona we wniosku co do niemożliwości dochowania terminu 90-dniowego z powodu zaniedbania poczty jest nieuzasadniona, jeżeli weźmie się pod uwagę krótki, 7-dniowy termin do wniesienia protestu, liczony od daty ogłoszenia wyników wyborów (art. 125 ust. 1). Oba terminy są krótkie i świadczą o tym, że ustawodawca zmierza do jak najszybszego rozstrzygnięcia stanu niepewności co do ważności wyborów, gdyż jest to kwestia tak podstawowa jak funkcjonowanie Sejmu.